

Prožívání kosmických sfér během spánku Iniciační věda

*Spánek a bdění • Po usnutí procházíme sférou planet •
Srdeční zrak • Mlha světů • Sféra zverokruhu • Sluneční zrak •
Spánek a smrt • Měsíční síly • Nutnost moderní iniciační vědy •
EDN - ICM - PSSR*

Můžeme spolu být velmi zřídka a člověk má pak tendenci shrnout toho v jedné úvaze co nejvíc; jenže by se snadno mohlo stát, že toho v ní shrne až příliš. Nicméně bych se dnes chtěl pokusit charakterizovat z jistého hlediska to, co lze nazvat druhou stránkou lidské existence na Zemi. A chtěl bych to pak uvést do souvislosti s významem hlubších poznatků, duchovních poznatků pro naši dobu.

Kolik toho nakonec člověk zná ze všeho, co patří k jeho bytí, když k poznání používá jen své smysly a rozum, který je na smysly vázaný? Vždyť obvyklým smyslovým vědomím prožíváme vědomě jen bdělou část lidského bytí. Duchovně vůdčí mocnosti světa však vskutku ne nadarmo včlenily do lidského bytí spánek. *spánek*

Od usnutí do probuzení se toho s člověkem děje nesmírně mnoho. Ba z toho, co má s člověkem v pozemské existenci co do činění duch, se toho během spánku děje dokonce úplně nejvíc.

Během bdění se na Zemi děje jen to, co může člověk se sebou a s věcmi vykonat sám. Během spánku se v lidském vývoji děje všechno to, co s lidskou duší konají vyšší duchovní bytosti, aby člověka přivedly k jeho celkovému vývoji v rámci pozemské existence. A naprosto nesmíme zapomínat, že sice díky modernímu iniciačnímu poznání je možné blíže nahlížet také *konání duchovních bytostí ve spánku*

do významných skutečností, které se s člověkem odehrávají mezi usnutím a probuzením, že se však tyto skutečnosti odehrávají nejen pro zasvěcence, nýbrž pro každého člověka; že vývoj každého člověka závisí na těchto skutečnostech. Zasvěcenec může jen upozorňovat na tyto skutečnosti. Cítit a vnímat jejich význam by však v pozemském bytí měli čím dál víc všichni lidé, kteří vůbec přemýšlejí o významu tohoto pozemského bytí.

Dnes bych vám chtěl prostě vylíčit, co všechno vstupuje do lidského spánku. Když člověk usne (víte, že to lze charakterizovat tak, že astrální tělo člověka a jeho Já se odpoutají od fyzického a éterného těla), nacházejí se Já a astrální tělo v duchovním světě a nepronikají fyzické a éterné tělo, jak to dělají ve stavu, v němž se nacházejí od probuzení do usnutí.

*spojení
člověka se
Zemí za
bdění* Podíváme-li se však na to, co se s člověkem skutečně děje ve spánku, ukáže se nám, jak je během bdění spojený se Zemí. Se Zemí je spojený především svými smysly, když jimi vnímá a poznává jevy různých přírodních říší. Je s ní však spojený také tím, že během bdění uskutečňuje podvědomé věci. Uskutečňuje například dýchání a do vdechovaného vzduchu vstupuje, abych tak řekl, celá Země. Ve vdechovaném vzduchu je nesmírné množství substancí ve velmi, velmi jemně rozptýleném stavu. Nicméně právě v tomto jemně rozptýleném stavu působí nesmírně významně, jsou-li prostřednictvím vdechovaného vzduchu přijímány do lidského organismu. A právě tak, jako do člověka vědomě vstupuje to, co vnímá svými smysly, vstupuje do něj podvědomě již během bdění množství věcí, abych tak řekl, více substanciálně než prostřednictvím abstraktně-ideového stavu vnímání a myšlení; dýcháním vstupuje okolní svět do člověka substanciálněji.

A kdybyste teprve vzali v úvahu to, jak velmi lidská ústrojnost závisí na všem, co přijímá s různými látkami pozemských potravin, pak byste si mohli říci: Je mnoho věcí, které na člověka působí v jeho bdělém stavu. - To nás ovšem dnes až tolik

zajímat nebude. Zajímat nás bude spíše to, co na člověka působí ve spánku. A tady musíme říci, že právě tak, jako vidíme spojitost vnějších, pozemských substancí s člověkem během jeho bdění, dostává se člověk, jakmile přejde do stavu spánku, do jistého spojení s celým kosmem.

Ne že bychom člověka měli chápat tak, že každou noc svým *vrůstání* astrálním tělem zaujme velikost kosmu - to by bylo přehnané, *do kosmu* kdybychom to chtěli tvrdit - nicméně člověk každou noc vrůs- *ve spánku*

tá do kosmu. Právě tak, jako jsme zde spojení s rostlinami, s nerosty, se vzduchem, jsme během noci spojení s pohyby planet a s konstelacemi stálic. Od usnutí do probuzení se hvězdné nebe stává naším světem stejně, jako je Země naším světem, když bdíme.

Nuže, tady je tomu zprvu tak, že můžeme rozlišovat různé sféry, kterými procházíme mezi usnutím a probuzením. První sférou, kterou mezi usnutím a probuzením procházíme, je sféra, v níž se lidské Já a lidské astrální tělo, tedy řekněme ve spánku se nacházející lidská duše, cítí být spojeny s pohybem planetárního světa. Právě tak, jako když se ráno opět probudíme, vklouzneme do svého fyzického těla a můžeme si pak říci, že v sobě máme své plíce, srdce, játra, mozek, tak si během spánku musíme říci: v první sféře, s níž se dostáváme do kontaktu ihned po usnutí a s níž jsme opět v kontaktu bezprostředně před probuzením, v sobě máme síly pohybu planet.

Není tomu tak, že bychom do sebe každé noci pojímali celý pohyb planet; avšak to, co si v sobě neseme jako zobrazení, je malý obraz, v němž se skutečně zobrazují pohyby planet.

A u každého člověka je to jiné. Můžeme tedy říci, že každý člověk, když usne, prožívá nejprve pohyb planet, a to tak, že všechno, co se venku ve vesmírném prostoru odehrává mezi planetami tím, že se pohybují, on vnitřně ve svém astrálním těle spoluprožívá jako nějaký planetární globus. To je první zážitek, kterým člověk prochází, jakmile usne.

Jen, milí přátelé, neříkejte: Co je mi do toho všeho, vždyť to přece nevnímám! - Nevidíte to svým zrakem, neslyšíte to svým sluchem. Ale ve chvíli, kdy přejdete do spánku, se skutečně ta část vašeho astrálního těla, která je během bdění začleněná do srdce, stane srdečním zrakem - zrakem, který uvidí, co se tímto způsobem odehrává. A tento srdeční zrak skutečně vnímá, co tu člověk prožívá, třebaže je toto vnímání u současného lidstva velmi tlumené.

*doznívání
ve snech* A to, co člověk prožívá, vnímá tento srdeční zrak takovým způsobem, že se v nejbližších chvílích po usnutí ohlíží za člověkem, který jako fyzické a éterné tělo leží v posteli. Za ním se astrální tělo a Já ohlížejí srdečním zrakem. A to, co tu vnitřně ve svém těle prožíváte jako obraz planetárních pohybů, k vám září zpět z vašeho vlastního éterného těla, takže vidíte ze svého vlastního éterného těla zrcadlový obraz.

Ovšem pro současnou lidskou konstituci je tomu tak, že lidé, když se probudí, zapomenou na toto tlumené vědomí, které měli prostřednictvím svého srdečního zraku v noci. Je to tlumené vědomí, doznívající nanejvýš v takových snech, které sice ve své vnitřní pohyblivosti ještě mají něco z planetárního pohybu, do nichž se však začleňují obrazy ze života, které v podstatě vstupují právě jen do těchto snů závislých vlastně na planetárním pohybu. Obrazy do nich vstupují proto, že astrální tělo se noří do těla éterného a éterné tělo si uchovává vzpomínku na život.

*poměr
Jupiteru
a Venuše* Takže se opravdu může stát, že se ráno probudíte, vrátili jste se ze sféry planetárních pohybů a řekněme, že jste v ní prožili - protože to zvláště souvisí s vaším osudem, s vaší karmou - zvláštní vztah mezi Jupiterem a Venuší. Může se tedy stát, že jste třeba prožili zvláštní vztah mezi Jupiterem a Venuší. Kdybyste do denního života přenesli to, co prožíváte mezi Jupite-

1 Viz také Robert A. Powell: *Hermetická astrologie a reinkarnace podle R. Steinerja*, Fabula 2013. (Pozn. vyd.)

rem a Venuší, světlo by vám mnohé o vašich lidských schopnostech; tyto schopnosti totiž nepocházejí ze Země, nýbrž z kosmu. Jako jste spojeni s kosmem, tak jste i nadáni, tak jste dobří nebo máte přinejmenším sklon k dobru a zlu. A viděli byste, co si tu Jupiter a Venuše spolu povídali a co jste vnímali svým srdečním zrakem, nebo bych také mohl říci srdečním sluchem, neboť to nelze tak úplně rozlišovat.

Člověk to však beztoho vnímá velmi tlumeně a zapomene to. *obrazy snů* Ovšem tím, že tu je ještě tento vzájemný vztah mezi Jupiterem a Venuší, které ve vašem astrálním těle vykonávají vzájemný pohyb, vměšuje se zde to, co jste kdysi, když vám bylo sedmnáct nebo pětadvacet, prožili ve dvanáct hodin v poledne někde v Oxfordu nebo v Manchesteru nebo někde jinde. Ty obrazy se vměšují do kosmických zážitků. Obrazy proto jistě mají ve snech určitý význam, nejsou však tím, co je v první řadě důležité. Jsou jaksi ošacením, které obetkává kosmické prožitky.

Prožívání, které tímto způsobem vzniká, je pro toto srdeční *úzkost* vnímání, o němž jsem mluvil, něčím, o čem můžeme říci, že je z *mlhy* spojeno se značnou úzkostí. Téměř u všech lidí se do tohoto *světů* prožívání vměšují jisté pocity úzkosti spirituálního druhu, zvláště pak tehdy, když z lidského éterného těla září a zní zpět to, co je kosmicky prožíváno. Když tedy například září zpět to, co působí Jupiter a Venuše svým zvláštním vztahem, na který jsem právě poukázal, když se vám paprsek (který je ovšem pro vaše srdeční vnímání velmi mnohomluvný) vrátí od lidského čela a své znění a své světlo s ním promísí jiný paprsek, pocházející z oblasti pod srdcem, pak vznikne pro srdeční vjem úzkost, o níž je třeba především mluvit a v níž si každá duše, která není úplně ztvrdlá, ve spánku vlastně řekne: Pohltila mě mlha světů. - Je to skutečně tak, jako kdyby se člověk sám rozplynul do podoby vesmírné mlhy a jako kdyby se v podobě mlžného oblaku vznášel ve vesmírné mlze. Takový je bezprostřední zážitek ze spánku.

A na základě této úzkosti a tohoto prožívání sebe sama jako kusu vesmírné mlhy vznášejícího se ve vesmírné mlze pak do lidské duše vstoupí něco, co bychom mohli nazvat oddaností božství prostupujícímu svět. To jsou dva základní pocity, které k člověku přistoupí v první sféře po usnutí: „Jsem ve vesmírné mlze“ a „Chtěl bych spočívat v lůně božství, abych byl zajištěn před rozplynutím se ve vesmírné mlze“.

*přechod
do bdění*

A to je něco, co vnímání srdce musí ráno přenést přes práh spánku, když se člověk svou duší zase vnoří do svého fyzického a éterného těla. Kdyby totiž tento zážitek nebyl přenesen do života, pak by všechny látky, které člověk dalšího dne přijme jako potravu nebo které jsou v něm i jinak zpracovávány jeho látkovou výměnou (i když hladoví, jsou tyto látky neustále odebírány z jeho vlastního těla), přijaly svůj zcela pozemský charakter a celý lidský organismus by uvedly v nepořádek.

Význam spánku pro lidské bdění je vskutku nesmírně velký a významný. A můžeme jen říci, že v této epoše pozemského vývoje je člověk zatím ušetřen toho, aby se sám staral o přenášení tohoto božství do života. Neboť tak jak jsou lidé v současné epoše uzpůsobeni, by sotva dokázali vynaložit sílu dostačující k tomu, aby tyto věci s plným vědomím přenesli z druhé strany bytí na tuto stranu.

*druhá
sféra:*

Když tohle člověk prožije, dostává se do další sféry. První sféru přitom neopouští, ta zůstává otevřená jeho srdečnímu vnímání. Další sféra je však mnohem složitější a je vnímána onou částí astrálního těla, která je ve dne, když bdíme, začleňována do lidské sluneční pleteně a zvláště také do celkové ústrojnosti lidských končetin. Sluneční pletěň a ústrojnost lidských končetin, ta část astrálního těla, která prostupuje solar plexus a ruce a nohy, vnímá během noci to, co se nachází v této další sféře.

zvěrokruh

A v této další sféře je tomu tak, že člověk cítí ve svém astrál-

ním těle síly, které přicházejí ze souhvězdí zvěrokruhu; jedna

forma sil přichází přímo ze souhvězdí zvěrokruhu, druhá potom tak, že tyto síly zvěrokruhu procházejí Zemí, podle toho, jestli jsou tato souhvězdí pod Zemí nebo nad Zemí. V tom spočívá onen velký rozdíl.²

Člověk tedy vnímá tím, co bych nyní nazval jeho slunečním vnímáním, protože tím, co vnímá, je ta část astrálního těla, která je spojená se sluneční pletení a s končetinami; nazval bych to slunečním zrakem. Jím si člověk uvědomuje celý svůj vztah ke zvěrokruhu a k pohybu planet. Obraz se tedy rozšiřuje, člověk více vrůstá do obrazu kosmu.

*sluneční
zrak*

A opět je tomu tak, že člověku to zrcadlí jeho vlastní fyzické a éterné tělo, na něž se ohlíží. To, co vychází z jeho těla, člověk tedy každou noc uvádí do souvislosti s celým kosmem, s pohybem planet a s konstelací stálic.

Zážitek se stálicemi, který se u někoho dostaví půl hodiny po usnutí, u někoho za delší dobu, u jiného zase velmi krátce po usnutí, je takový, že člověk se prožívá ve všech dvanácti stálicích. Zážitky spojené se stálicemi jsou ovšem neobyčejně složité.

Milí přátelé, myslím, že byste jako světoběžníci mohli absolvovat návštěvu těch nejdůležitějších krajín Země, a přesto byste neprožili tolik, kolik toho každou noc váš sluneční zrak spatří v jednom jediném souhvězdí zvěrokruhu! Pro lidi dřívějších dob, kteří v sobě dosud měli silně snové jasnozřivé síly a svým snovým vědomím vnímali mnohé z toho, co teď vypravuji, to bylo poměrně méně matoucí. Pro svůj sluneční zrak je dnes člověk sotva schopen nějaké jasnosti (a té dosáhnout musí, i když to přes den zapomněl), sotva je schopen dosáhnout nějaké jasnosti o tom, co dvanáctinásobně složitým způsobem během noci prožívá, pokud do své duše nepřijal to, čím se Kristus chtěl stát pro Zemi mystériem na Golgotě. Prostě

*Kristus
jako vůdce
ve zvěro-
kruhu*

² Viz též R. Steiner: *Člověk a hvězdy*, Fabula 2011. (Pozn. vyd.)

cítit, co pro život Země znamená, že Kristus prošel golgotským mystériem, přemýšlet v běžném životě o Kristu: oklikou přes fyzické a éterné tělo to přivede do astrálního těla takové zabarvení, takový nádech, že od usnutí až do probuzení se Kristus stane vůdcem ve zvěrokruhu.

Člověk pak skutečně opět cítí: Mám snad zahynout v množství hvězd a v jejich událostech? - A když se pak může ohlédnout za myšlenkami, pocity a city, kterými se během denního bdění obracel ke Kristu, pak pro něj v Kristu vyvstane něco na způsob vůdce napomáhajícího vnášet řád do matoucích událostí této sféry.

Skutečně tedy musíme říci, že teprve pozorujeme-li druhou stranu života, ukáže se nám plný význam Krista pro pozemský život lidstva od mystéria na Golgotě. A jinak vlastně nikdo neporozumí tomu, čím se Kristus ještě musí stát pro pozemský život v rámci dnešní běžné civilizace.

Všechny tyto věci, které dnes zatím ještě neprožívá mnoho lidí, bývají ovšem vykládány mylně. Teprve víme-li to, co jsem právě vyložil, porozumíme způsobu, jakým lidé, kterých se dosud Kristova událost nedotkla, vnášejí noční zážitky neuspořádaně do bdělého denního vědomí. Vskutku, když ve spánku projdeme nejprve mlžným bytím, ocitneme se před matoucím světem, z něž vystoupí Kristus jako duchovní Slunce a stane se naším vůdcem, takže zmatek se rozplyne v něčem na způsob harmonického porozumění.

To je důležité, protože ve chvíli, kdy vstoupíme do této sféry, v níž je něco vířícího, v níž jsou konstelace stálic zvěrokruhu a pohyb planet, před náš sluneční zrak skutečně předstoupí naše karma. Všichni lidé vnímají svou karmu, avšak jen ve spánku. Do bdění se vkrádá jen citový dozvuk tohoto vjemu.

Leccos z pocitu, který v sobě může zaznamenat člověk usilující alespoň trochu o sebepoznání, je velmi tlumeným dozvukem tohoto prožitku, kdy Kristus vystoupí jako vůdce

;

a vede člověka od Berana přes Býka, Blížence atd. a vysvětluje mu v noci svět, takže opět dostává sílu k životu ve dne. Neboť to, co prožíváme v této sféře, není nic menšího, než že Kristus se stává naším vůdcem matoucími událostmi zvěrokruhu, že tu stojí jako vedoucí bytost a vede člověka od souhvězdí k souhvězdí, aby mohl přijímat v uspořádané podobě síly, které pro bdělý život v uspořádané podobě potřebuje.

Toto člověk prožívá v podstatě každou noc mezi usnutím a *spřízněnost* probuzením; prožívá to na základě své spřízněnosti s kosmem *duše* jako duše a duch. Tak jako je svým fyzickým a éterným tělem *s kosmem* spřízněn se Zemí, je svou duší a svým duchem i svým astrálním tělem spřízněn s kosmem. Když se člověk oddělí od svého fyzického a éterného těla a vrůstá do kosmického světa, pocítil by v sobě silnou spřízněnost s tímto světem, ve svém niterném obrazném prožívání, které k němu září zpět z toho, co zůstalo ležet v posteli; pocítil by silnou tendenci vyjít svým prožíváním dál za zvěrokruh.

To zprvu mezi narozením a smrtí nemůže, protože do všech *prvek* těchto zážitků, které jsem vám dosud vylíčil, se během lidského *Měsíce* spánku vměšuje jiný prvek, prvek, který je zcela jiného druhu než všechno, co přichází z planet a ze stálic. A tím je prvek Měsíce.

Měsíční prvek během noci do jisté míry zabarvuje veškerý kosmos (i když je právě novoluní) zvláštní substancialitou, kterou *umírání a* člověk také prožívá. Ovšem prožívá ji tak, že ho tyto měsíční síly *spojem s* zadržují ve světě zvěrokruhu a vedou ho zpět k probuzení. Tento *lidstvem* měsíční prvek člověk prožívá jako slabé tušení již v první sféře. Se zvláštní silou však během druhé sféry, kterou jsem popsal, prožívá tajemství narození a smrti. Orgánem nacházejícím se ještě níže než srdeční a sluneční zrak, orgánem, který je mu jako celému člověku skutečně každou noc jaksi přidělován, zde prožívá, jak jeho duchovně-duševní bytost sestupuje, respektive sestoupila z duchovně-

-duševního světa a narozením vstoupila do fyzického života a jak tělo pozvolna přechází ve smrt. Umíráme vlastně stále, v každém okamžiku, a smrt pouze překonáváme, dokud pak smrt skutečně nenastane jako jedna jediná událost. Avšak ve stejném okamžiku, kdy člověk prožívá, jak duše prochází pozemskou tělesností, v tom okamžiku prožívá tímiž silami svá spojení s ostatním lidstvem.

osud Uvažte jen, že ani to nejnevýznamnější setkání, ten nejnevýznamnější vztah, stejně jako ani ten nejzásadnější, není bez souvislosti s celkovým osudem, s celkovou karmou člověka. A jestli duše, k nimž jsme kdy v uplynulém pozemském životě měli nějaký vztah nebo k nimž máme nějaký vztah teď v tomto životě, jsou zrovna v duchovním světě, nebo jestli jsou tady na Zemi, to všechno, co má člověk do činění s lidmi, všechny lidské vztahy, které jsou úzce spjaty s tajemstvím narození a smrti, zde předstupují, abych tak řekl, před spirituální lidský zrak. Člověk se cítí být začleněný do svého celkového životního osudu.

Souvisí to s tím, že všechny ostatní síly, síly planet a síly stálic, nás chtějí vytáhnout do kosmu. Měsíc nás chce zase postavit do lidského světa, v podstatě nás z kosmu vyřvává. Má síly, které jsou opakem sil slunečních i hvězdných; on stojí za naší spřízněností se Zemí. Proto nás v jistém smyslu každou noc vrací z prožitků zvěrokruhu do prožitků planet a dále do prožitků Země tím, že jsme přivedeni zpět do fyzického lidského těla.

spánek Z jistého hlediska spočívá rozdíl mezi spánkem a smrtí

a smrt v tom, že člověk, když usíná, se zastavuje v silné vazbě na tyto měsíční síly. Jsou to měsíční síly, které ho jaksi každou noc nanovo upozorňují na význam jeho pozemského života. Tak tomu ale může být jen proto, že se člověku všechno vrací odrazem od jeho éterného těla, jak jsem to již popisoval. V okamžiku smrti vytáhne éterné tělo ze svého fyzického těla: dostaví se

vzpomínka na poslední pozemský život; a je to nyní toto éter- né tělo, které na krátkou chvíli několika dní prostupuje oblak, o němž jsem mluvil. Řekl jsem, že každou noc se sami jako oblak,

jako oblak mlhy vžíváme do mlžného světa. Avšak tento mlžný oblak, kterým jsme my sami, je v noci bez našeho éter- ného těla. Když zemřeme, je zpočátku v prvních dnech po smrti s našim éterným tělem. Pak se éterné tělo pozvolna rozplývá v kosmu a vzpomínka mizí. A na rozdíl od dřívějšíka, kdy jsme všechny hvězdné zážitky měli jen vyzářené zpět od člověka, který zůstal ležet v posteli, máme teď po smrti bezprostředně vnitřní zážitek planetárního pohybu a konstelace stálic.

Jaké jsou tyto zážitky, to najdete z jistého hlediska popsané, budete-li číst mou *Theosofii*. Je tam popsané to, co má člověk mezi smrtí a novým narozením jakoby kolem sebe. Ale jako byste neměli barvy a tóny, kdybyste v nitru těla neměli zrak a sluch, jako byste nemohli dýchat, kdybyste ve svém nitru neměli plíce a srdce, nemohli byste po smrti ani vnímat jako své duchovní okolí to, co jsem tam popsal jako duševní svět a duchovní zemi, kdybyste v sobě neměli Merkur, Venuši,

Mars, Jupiter, Berana, Býka, Blížence atd. To je pak vašim organismem, svým kosmickým organismem to prožíváte. Měsíc vás již nemůže přivést zpět, protože může přivádět zpět jen k éternému tělu; to se však rozplynulo v kosmu.

V člověku se však dosud nachází tolik ze síly, kterou mu Měsíc dědičně předal, že zůstává nějaký čas v duševním světě (jak jsem to popsal v *Theosofii*). Svůj pohled ještě upírá k Zemi a pak přechází do toho, co jsem popsal jako duchovní zemi.

Tady je pak jeho prožívání takové, že on sám pociťuje i za hranicemi zvěrokruhu, za oblohou stálic. A tak potom prožívá dobu mezi smrtí a novým narozením.

Toto vžívání se do duchovního světa je v jednotlivostech takové, že budu-li vám ho líčit pro noc, mohl bych ho líčit zhruba následujícím způsobem - samozřejmě však při tom

nesmíte lpět na pojmech, protože pozemskými pojmy se tyhle věci téměř nedají vyjádřit. Mohu vám to tedy vylíčit takto:

*vynášející
rostlinná
síla*

Představte si louku a na této louce rostliny; z každého květu, také z květů, které jsou na stromech, vychází zprvu spirálová linie, která se vine do vesmírného prostoru. Tyto spirálové linie obsahují síly, jimiž kosmos na Zemi usměrňuje a způsobuje rostlinný růst. Rostliny totiž nerostou jen ze svého zárodku, nýbrž rostou z kosmických sil spirálovitě obklopujících Zemi. Tyto síly jsou zde však i v zimě, i na poušti, i když tu rostliny nejsou. Aby se dostal do planetárních pohybů, musí člověk každou noc tyto rostlinné spirálovité síly používat jako žebřík. Po příčkách rostlinných spirálovitých sil tedy stoupá do pohybů planetárního světa. A onou silou, která dává rostlinám růst z kořene vzhůru - rostlina musí vynakládat určitou sílu, aby mohla růst nahoru - touto silou je člověk vynášen do druhé sféry, kterou jsem popsal.

*lůno
božství*

A vskutku, podíváme-li se na popsané zážitky, kdy člověk upadá do určité úzkosti a říká si, že je mlžným útvarem v povšechné kosmické mlze a musí spočinout v lůně božství, podíváme-li se na ně s ohledem na pozemské poměry, tu si duše zase řekne: Spočívám ve všem, co se jako kosmické požehnání rozkládá nad osetým polem, když kvete, co se rozkládá nad loukou, která kvete. Všechno, co se tu sklání k rostlinám a ukazuje se ve spirálových silových liniích, to všechno je v podstatě lůnem božství, v sobě oživeným, živoucím božským lůnem, v němž se člověk cítí zprvu uložen pokaždé, když spí.

A je to Měsíc, kdo ho povolává zase zpátky k jeho živočišnosti. Neboť rostlinné síly ustavičně usilují o to, aby člověka vynášely pořád dál do univerza. Jelikož ale člověk sdílí svou animálnost s animální říší, uvádí ho Měsíc zase každé ráno zpátky do jeho animálnosti.

Tak člověk souvisí s kosmem. Tak kosmos působí právě mezi usnutím a probuzením. A srdeční zrak, sluneční zrak,

"
"
"

....."35"

lidský zrak to v noci prožívají tak, že cítí něco podobného, jako kdyby, řekněme, nějaký člověk cítil, prožíval vztah k jinému člověku. To mu však není takto řečeno, to si ani on nevymýšlí, nýbrž to mu říkají výroky rostlin, jejichž prostřednictvím stoupá po žebříku nejprve do rostlinného světa a pak je vypuzován do světa zvěrokruhu.

A takový prožitek tak může vypadat třeba takto: Mám vztah k tomuto člověku, říkají mi to lilie, říkají mi to růže, neboť síla růží, síla lilií, síla tulipánů mě pudila právě tam. - Celá Země se do jisté míry stává knihou života, která objasňuje svět lidí, svět lidských duší, do něhož se vžíváme.

Podívejte, tyto prožitky měli lidé různých údobí, různých epoch v různé podobě. Když se podíváte ještě na starou Indii, uvidíte, že ti, kdo chtěli něco poznat prostřednictvím spánku, prostřednictvím vztahu ke hvězdám, se chtěli něco dozvědět jen od těch stálic, od těch souhvězdí, která jsou v příslušném okamžiku nad Zemí - ne vždy, ale v příslušném okamžiku; to se, jak známo, mění. Nikdy však nechtěli mít vztah se souhvězdími, která jsou pod Zemí a jejichž síly pak Zemí procházejí.

Jen se podívejte na polohu Buddhy nebo vůbec na polohu *zkřížené* orientálního mudrce, který na základě exercicií usiluje o spiri- *nohy* tuální moudrost! Podívejte se, jak má *Buddhovy* zkřížených nohou sedí, protože chce, aby v něm bylo aktivní jen to, co je horní částí těla a co má vztah k horním souhvězdím, nikoli to, co prostřednictvím slunečního zraku působí také skrze něj, co působí skrze končetiny. Síly končetin chce do jisté míry vyřadit. V poloze každého orientálce usilujícího o moudrost tak můžete vidět, že chce rozvíjet vztah jedině s tím, co je nad Zemí. Vztahy směřující k poznání chce rozvíjet pouze směrem k duševní oblasti.

Svět by zůstal nedokonalý, kdyby tu byl jen tento druh úsilí o poznání, kdyby byly vždycky dodržovány jen Buddhovy polohy, aby se dospělo k poznání. Již v době Řecka musel člověk

vstupovat také do vztahu se silami, s nimiž navazuje vztah, vyvíjí-li se směrem k souhvězdím, která jsou právě pod Zemí.

*sestup do
podsvětí*

To je nádherně intimním způsobem naznačeno v řecké pověsti. V řecké pověsti se totiž vždycky vypráví o jistém druhu iniciace, kdy dotyčný sestupuje do podsvětí. V případě určitých řeckých héroů⁶¹ můžete vždycky vědět, že prožívají iniciaci, jestliže se o nich praví, že sestoupili do podsvětí. To znamená, že poznali ty síly kosmu, jež působí skrze Zemi, že poznali chtonické síly.

Každá epocha tak má svůj zvláštní úkol. A orientální zasvěcenec, aby to mohl sdělovat ostatním lidem, tak poznával především to, co spočívalo před narozením, respektive před početím, tedy v duševně-duchovní oblasti, kterou člověk prožívá, než sestoupí do pozemského světa. A to, co k lidem tak velkolepým způsobem přistupuje v orientálním světovém názoru, v orientálním básnictví, to k nim v podstatě přistupuje díky tomu, že tenkrát mohli pohlížet do života, kterým procházejí, než sestoupí na Zemi.

*řecká
kosmologie*

V Řecku lidé začali poznávat to, co závisí na Zemi samotné, to jest Úranos a Gáia. Gáia, Země, představuje východisko řecké kosmologie. A Řek se vždycky snažil poznat mystéria Země samotné, která jsou přirozeně také mystérii kosmickými, působícími skrze Zemi. Avšak Řek chtěl poznat i vlastní mystéria podsvětí. Tak se v Řecku rozvíjela náležitá kosmologie.

*nutnost
pochopit
dějiny*

Jen se podívejte, jak málo měl Řek z toho, co nazýváme historickým poznáním (orientálec ho neměl vůbec). Řeka mnohem víc zajímá, co bylo tenkrát, kdy se Země jaksi tvořila v kosmu, kdy vnitřní síly Země, titánské síly sváděly boj s jinými silami, na což Řek poukazoval jako na velké, mocné spirituální síly, které jsou základem pozemských poměrů, do nichž je člověk zapředen. My v novější době jsme odkázáni na to, že pochopíme dějiny, že dokážeme poukázat na to, že člověk vyšel ze staré snové jasnozřivosti a dospěl ke svému intelektuálně zabarvenému a jen

mytickým nádechem opatřenému vědomí,

z něhož se zase musí vypracovat k nahlížení do duchovního, spirituálního světa.

Toto současné časové údobí představuje přechod k dosažení vědomého prožívání v duchovním světě. K tomu musíme především věnovat pozornost dějinám. Proto se v našem anthroposofickém hnutí vždycky znovu stávalo, že jsme sledovali různé historické epochy až do doby, kdy lidé ještě přijímali poznatky od vyšších, nadzemských bytostí, a že jsme pak tento historický vývoj člověka sledovali dál až do naší doby.

Tento historický vývoj člověka je ovšem dnešním vnějším poznáním nahlížen naprosto abstraktně. Jak abstraktní spojnice jsou vedeny, praktikuje-li se dnes historické poznání! Dějiny, zahalené do mýtů, dřívější lidé ještě sledovali tak, že je uváděli do souvislosti s celou přírodou a jejími událostmi. To my už nedovedeme. Lidé si však dosud neosvojili smysl pro to, aby se ptali: Jak to bylo, když první lidé přijímali moudrost od vyšších bytostí a když se v tomto ohledu pak začalo smrákat? Jak to bylo, když Bůh sám sestoupil, aby se skrze golgotské mystérium vtělil v lidském těle a vykonal se Zemí kosmicky velkolepou misi, takže tím teprve Země získala svůj smysl?

Celá teologie 19. a 20. století je nemocná tím, že nedokáže porozumět Kristu v jeho duchovním významu. To je něco, co musí přinést moderní iniciační věda. Musí existovat moderní iniciační věda, která opět dokáže pronikat do duchovního světa, která opět dokáže mluvit o narození a smrti, o životě mezi narozením a smrtí a mezi smrtí a novým narozením, a také o životě lidské duše ve spánku tak, jak jsme o tom mluvili my zde. Musí být opět možné to, aby člověk poznával i tuto jinou, duchovní stránku bytí. Veškerý pokrok lidstva bude do budoucna možný jen tehdy, pozná-li člověk také tuto druhou stránku bytí.

Tak jako lidé kdysi své poznání směřovali jen k horním světům (což můžete dobře pozorovat v Buddhově poloze),

tak jako lidé později, aby dospěli ke kosmologii, získávali tuto kosmologii z poznání vývoje Země a jako byli zasvěcováni do řeckých, chthonických mystérií, o čemž významným, vynikajícím způsobem znovu a znovu vyprávějí řecké báje, tak potřebujeme, tedy poté, co lidé studovali ve staré iniciační vědě tajemství nebes a tajemství Země, moderní iniciační vědu, která se dokáže jaksi rytmicky pohybovat mezi nebem a Zemí, která se ptá nebes, chtě-li poznat Zemí, a která se ptá Země, chtě-li poznat nebesa.

„Tajná věda“

Takto zhruba - to zde mohu ve vši skromnosti říci - jsou otázky položeny a dovedeny k předběžné odpovědi v knize *Tajná věda v nástinu*, která byla pod titulem *An Outline of Occult Science* přeložena do angličtiny. V této knize byl učiněn pokus vylíčit to, co potřebuje moderní člověk, tak jako starý orientálec potřeboval mystéria nebes a jako Řekové potřebovali mystéria Země. A jak se to má s touto moderní iniciací a jejím vztahem k lidem, toho bychom si měli všimnout i v současnosti.

Abych několika črtami charakterizoval, které úkoly jsou základem moderní iniciace, řeknu i zde něco z toho, co jsem některým z vás mohl v těchto dnech říci již v Oxfordu.⁶² Chtěl bych totiž nejprve poukázat na to, že zatímco pro nejdávnější zasvěcence platilo především pohlížení vzhůru do duchovních světů, z nichž člověk sestupuje, když se odívá do pozemského těla, a zatímco pro pozdějšího zasvěcence platilo to, co jsem se zde pokusil charakterizovat, když jsem poukázal na řecké ztvárnění sestupu do podsvětí, je úkolem moderní iniciace, jak jsem již řekl, usilovat o poznání, které by spočívalo v rytmickém vztahu nebes a Země.

spirituální poznání člověka

Toho lze však dosáhnout jen tehdy, vezmeme-li v úvahu následující věc. Zajisté musíme znát nebesa a musíme znát Zemí, potom však musíme vzít v úvahu to, v čem především jako mezi bytostmi, které jsou kolem nás, nebesa a Země spolupůsobí a tvoří jeden celek; je třeba vzít v úvahu (to znamená,

je třeba se na to podívat srdečním zrakem, slunečním zrakem a celým lidským zrakem) člověka samotného. Člověka samotného! Neboť člověk obsahuje nekonečně více tajemství než světy, které můžeme vnímat vnějšími smysly a které si dovedeme vysvětlit rozumem na smysly vázaným. Spirituálně poznat člověka, to je úkolem současného iniciačního poznání. Řekl bych to takto: Iniciační poznání chce všechno poznávat proto, aby na základě celého světa, na základě celého kosmu porozumělo člověku.

Jen si porovnejte situaci současného zasvěcence se situací zasvěcence v dávných dobách. Prostřednictvím veškerých duševních schopností dřívějších lidí mohla být probuzena vzpomínka na dobu, než jsme sestoupili do pozemského těla. Proto to zejména pro dávnější zasvěcence bylo probuzením kosmické vzpomínky. Pro Řeky to pak bylo nahlédnutím do přírody.

V případě moderního zasvěcence jde o to, aby bezprostředně poznal člověka jako spirituální bytost. Musí se dokázat odpoutat od svého pozemského pojmání toho, co člověka spojuje se světem. K tomu bych chtěl ještě jednou uvést příklad, o kterém jsem se zmiňoval nedávno.⁶³

K nejobtížnějším úkolům iniciačního poznání patří navázání vztahu s dušemi, které před kratší nebo delší dobou opustily Zemi, které prošly branou smrti. Je však možné navázat takový vztah probuzením hlubších duševních sil. Tady si však musíme především uvědomit, že si nejprve musíme pomocí cvičení přivyknout na řeč, kterou je třeba mluvit s mrtvými. Tato řeč je, abych tak řekl, v jistém ohledu dítětem lidské řeči. Dopouštěli bychom se však naprostého omylu, kdybychom se domnívali, že by nám naše lidská řeč byla něco platná ke styku s mrtvými. Neboť první věcí, kterou si uvědomíme, je ta, že mrtví již jen po velmi krátký čas rozumějí tomu, co zde v pozemské řeči žije v podobě podstatných jmen. To, co vyjadřuje nějakou věc, uzavřenou věc, označovanou podstatným jménem, v řeči mrtvých již neexistuje. V řeči mrtvých se všechno vztahuje

k pohyblivosti, vnitřní pohyblivosti. Proto zjistíme, že za nějaký čas poté, co projdou branou smrti, mají lidé skutečný cit již jen pro slovesa, pro slova, která označují činnost.

Abychom se mohli stýkat s mrtvými, musíme se na ně obracet s otázkami, které formulujeme tak, aby jim byly srozumitelné.³ Potom se po čase, dovedeme-li si toho všimnout, dostaví odpověď. Obvykle musí uplynout několik nocí, než nám mrtvý může dát odpověď na otázky, které mu položíme. Jak ale říkám, musíme si osvojit řeč mrtvých a až nakonec nám vytane řeč, kterou skutečně mluví mrtvý, do níž se mrtvý musí vžít, protože se celým svým duševním životem musí vzdálit od Země. Osvojujeme si tady řeč, která už vůbec není utvářena podle pozemských poměrů, řeč, která vyvěrá z citu, ze srdce jako svým způsobem řeč srdce. Utváříme zde řeč tak, jak v lidské řeči utváříme v podstatě jen citoslovce, jak vyslovíme „ach“, jsme-li překvapeni, jak vyslovíme „i“, chceme-li se vrátit sami k sobě. Teprve zde hlásky a jejich spojení získávají velký, skutečný význam.

A od této chvíle pro nás také řeč přechází v něco, kdy už nezní organicky, kdy se proměňuje v cosi, co vypadá tak, jak jsem to předtím popsal - kdy je řeč taková, že to, co vystupuje z květin, nás zpravuje o člověku, a my sami začneme mluvit tím, co vychází z květin. Sami se staneme květinou a s květinami jaksi kveteme. A když se svými duševními silami vydáme do květu tulipánu, vyjádříme v imaginaci tulipánu to, co je zde na Zemi vyjádřeno v utváření slova. Vrstáme opět do spirituálního základu všeho, co je.

Z toho však vidíte, jestliže vám charakterizují právě příklad řeči, že člověk vrůstá do zcela jiných poměrů, projde-li branou smrti, že z člověka známe skutečně málo, známe-li tady jen jeho vnější stránku, že moderní iniciační věda musí znát tuto

³ Blíže viz R. Steiner: *Pozemské umírání a vesmírné žití*, GA 181 a 161, Fabula 2012. (Pozn. vyd.)

jinou stránku člověka. To začíná již řečí. A samotné lidské tělo, jak je popisováno - přečtěte si příslušnou literaturu⁶⁴ - se pro nás stane něčím úplně jiným, samo se pro nás stane světem, vrůstáme-li do iniciační vědy. Zatímco dávný zasvěcenec spíše musel v lidech probouzet ztracenou schopnost, musel je upomínat na to, co prožívali, než sestoupili na Zemi, musí současný zasvěcenec učinit to, co je nové, co je pokrokem v člověku, co bude mít pro člověka význam, až jednou sám opustí Zemi, ba až jednou Země samotná přestane v kosmu existovat. To je úkolem moderní iniciační vědy. Touto silou musí moderní iniciační věda promlouvat.

Jak víte, iniciační věda čas od času vstupovala do duchovního vývoje Země. Znovu a znovu se dostávala ke slovu. Iniciační věda (kterou potřebujeme, která ovšem v předpokladech dnešní vědy může spatřovat pouhý počátek lidského poznání) bude víc a víc potírána. Budete potřebovat sílu, abyste prošli tím, co se staví proti moderní iniciaci. Neboť dříve než moderní iniciace, která je opět rozmluvou s nadsmyslovými bytostmi, vlastně teprve v poslední třetině 19. století získala náležitou moc, činily se již protivnické mocnosti, jež mnohdy nevědomě způsobují takový stav lidské kultury a civilizace, který se snaží moderní iniciaci od základu vymýtit.

*protivnictví
vůči
iniciaci*

Jen si uvědomte, jak je dnes populární namítat proti veškerému poznání, které se ve světě vyskytuje: Toto je mé stanovisko. - „Toto je mé stanovisko,“ říkají lidé, aniž by prošli nějakým vývojem. Každý má uplatňovat své stanovisko z místa, které ve světě zaujímá právě v momentě, kdy mluví. A lidi dnes nejvíc urazí, nejvíc popudí, hovoří-li se vůbec o vyšším poznání, o poznání, k němuž se má člověk teprve vyvíjet.

Jestliže se v poslední třetině 19. století vynořila zejména možnost vydobýt si moderní iniciaci, činily se již předem protivnické mocnosti, které chtěly především dosáhnout velkého srovnání, velké nivelizace mezi lidmi i v duchovní oblasti.

nivelizace

Mnohé z nich bychom mohli uvést jako lidi, v nichž toto protivnictví vůči moderní iniciaci působilo.

Milí přátelé, domníváte se, že když k vám mám mluvit z ducha této iniciační vědy, musí tato slova znít právě tak, jako musí tady na Zemi znít pro obvyklé pozemské poměry? Jestliže se vám snažím vysvětlit, že se lidská hlásková řeč promění, máme-li hovořit s bytostmi duchovního světa, pak mi také porozumíte, když vám řeknu, že já sám nikdy nebudu popírat velký význam, jaký má - řekneme-li to z pouhého pozemského stanoviska - například Rousseau⁶⁵; a budu-li mluvit z pouhého pozemského stanoviska, pak budu mluvit s veškerým elánem a s veškerým vyzvědáním a s veškerou dobrou kritikou Rousseaua, tak jako o něm mluví ostatní. Jestliže se mám ale pokusit odít do pozemských slov to, co o Rousseauovi říká iniciační věda, pak musím říci: Svým rovnostářstvím, svou duchovní nivelizací se Rousseau iniciační vědě jeví jako generální kecal moderní civilizace ještě s mnoha jinými soudruhy!

EDN To je ovšem skutečnost, kterou lidstvo samozřejmě jen tak nepřijme: že z pozemského stanoviska lze sice někoho nazývat velkým duchem, chceme-li však toho člověka skutečně poznat a má-li platit to, co jsem řekl, totiž že moderní iniciační věda musí znát nebesa a Zemi a musí popisovat vzájemný rytmus obou, pak je třeba také říci, že ten, kdo může být na Zemi podáván jako velká osobnost, tak jako Rousseau, musí být právě ze stanoviska iniciace označen za generálního kecala moderního duchovního života. - Teprve v souznění toho, co zaznívá z jedné i z druhé strany, vyplyne něco, co vede ke skutečnému poznání člověka. Neboť toto skutečné poznání člověka musí být postaveno na tom, na čem stavěli staří zasvěcenci, na onom „Ex deo nascimur“. Veškeré vzpomínání musí být postaveno na tom, co před nás může předstoupit, pohlédneme-li do světa, kde se Kristus stává nevědomky naším vůdcem, jak jsem to dnes vylíčil.

Musíme ho však víc a víc vnášet do vědomí, tak abychom *ICM*
poznávali, že to, co náleží ke světu, jemuž je vlastní umírání, se
nachází pod vedením Krista, abychom poznávali, že s Kristem se
vžíváme do mrtvého světa: In Christo morimur.

Avšak tím, že se s Kristem vnoříme do hrobu pozemského
života, prožíváme spolu s ním vzkříšení a vyslání Ducha: Per
spiritum sanctum reviviscimus.

O toto „Per spiritum sanctum reviviscimus“ musí především *PSSR*
usilovat moderní zasvěcenec. Uvážíte-li to a srovnáte-li to s tím,
jaké je dnes smýšlení, které vychází právě z vědy, uvědomíte si,
že ještě zavládne nesmírné nepřátelství, možná takové, jaké si
dnes ani nedovedete představit, nepřátelství, které se bude
projevovat také činy, které se bude projevovat především ve
snaze zcela znemožnit iniciační vědu. A mám-li mluvit v ta-
kovémto užším kruhu, rád bych vložil do vašich srdcí, do vašich
duší toto: Líčeními, vyplývajícími z moderní iniciační vědy,
probouzet sílu, aby tu skutečně bylo množství lidí, kteří zaujmou
náležitý postoj mezi tím, co chce do světa vstupovat z duchovních
světů, a tím, co chce ve světě znemožnit toto pronikání
spirituality do pozemského života. To je to, na co chci nyní v
tomto užším kruhu poukázat, jelikož se naskytla příležitost k
externějším přednáškám,⁶⁶ jaké se nyní k mému velkému
uspokojení uskutečnily v Oxfordu. Protože se tím naskytla
možnost poukázat na vnější stránku, musím v tomto užším kruhu
poukázat na stránku esoterní, musím i o této stránce pojednat.

A tak se domnívám, že by bylo dobré, abyste překonali
dojem, že mluví-li se ze stanoviska duchovních světů, leccos dnes
ještě zní možná paradoxně. Musí to však znít paradoxně, neboť
řeč duchovních světů prostě je jiná, je velmi odlišná od pozemské
řeči a to, co by vlastně mělo být vyjádřeno jinak, je třeba s
veškerou námahou a s veškerou silou vnášet do pozemské řeči.
Takže je skutečně pochopitelné, může-li být leccos

i šokující, protože tak to bezprostředně vystupuje z duchovních světů jako prosté vyprávění.

Tímto jsem chtěl charakterizovat náladu, z níž vycházela i má dnešní přednáška. Nyní bych chtěl před vámi vyslovit své hluboké uspokojení z toho, že jsem opět mohl promluvit zde v Londýně mezi vámi, milí přátelé. Je to pro mě vždy uspokojením. Jak jsem už řekl, zde spolu býváme jen vzácně. Necht' ale to, co i při tak vzácném setkání může povstat v našich srdcích, v našich duších, vede ke vzniku pospolitosti, která by vždycky měla být přítomná u těch, kdo se hlásí k anthroposo- fii: k pospolitosti v srdcích, v duších po celém světě. Z nálady toho, že takovéto krátké setkání využijeme k podnícení velké pospolitosti, spojující všechna naše srdce, všechny naše duše. Z této nálady byla vyslovena dnešní přednáška, a abych tuto náladu dokumentoval, chtěl bych ještě dodat z této nálady následující slova:

Zůstaňme takto pospolu, milí přátelé, ať se rozejdeme jakkoli daleko!

Londýn, 30. srpna 1922

GA 214

Rudolf Steiner